

DOSTĘP
DO PRAWA

Jan Winczorek

DOSTĘP
DO PRAWA

Ujęcie socjologiczne

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2019

Recenzenci: prof. dr hab. Grażyna Skąpska
dr hab. Mateusz Stępień

Redakcja i korekta: Bogdan Baran

Projekt okładki: Katarzyna Juras

Na okładce wykorzystano reprodukcję obrazu Pietera Brueghela Młodsze-
Kantor wiejskiego prawnika (1626), Wikimedia Commons

ISBN 978-83-65390-25-7

Copyright © 2019 by Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Warszawski Wydział Prawa
i Administracji

Wydanie pierwsze

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Wiślana 8 (róg Browarnej), 00-317 Warszawa
tel./fax 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej w. 108
e-mail: info@scholar.com.pl;
www.scholar.com.pl

Skład i łamanie: WN Scholar
Druk i oprawa: MCP, Marki

Spis treści

Wstęp	11
Część I. Koncepcje dostępu do prawa	19
Rozdział 1. Aksjologia, prakseologia i ideologia.....	21
Dostęp do prawa jako dostęp do tekstu prawnego.....	25
Dostęp do prawa jako prawna ochrona grup mniejszościowych.....	30
Dostęp do prawa jako dostęp do sądu.....	32
Dostęp do prawa jako dostęp do prawników	38
Dostęp do prawa jako prawo człowieka	44
Dostęp do prawa jako dostęp do sprawiedliwości.....	47
Instrumentalne ujęcia dostępu do prawa.....	50
Krytyka, kontrola i <i>new public management</i>	54
Dostęp do prawa między centralizmem a aktywizmem	58
Rozdział 2. Narzędzia	61
Nieodpłatne usługi prawnicze.....	62
Usługi <i>quasi</i> -prawnicze	68
Nietypowe formy świadczenia usług prawniczych	72
Informowanie o prawie i edukacja prawna.....	76
Finansowanie postępowań i pomocy prawnej	85
Efektywność i jakość sądownictwa	91
Partycypacja i deliberacja	100
W stronę klasyfikacji	104
Retoryka reakcji i polityka oparta na dowodach	108
Rozdział 3. Socjologicznoprawne teorie dostępności i niedostępności.....	111
Dawniejsze ujęcia dostępu do prawa	114
Perspektywa <i>paths to justice</i>	126
Ujęcia dostępu do prawa w polskiej socjologii prawa.....	129
Ujęcie dostępu do prawa w teorii systemów Niklasa Luhmanna.....	133
Wnioski.....	138

Część II. Ścieżki do sprawiedliwości.....	141
Rozdział 4. Dostęp do prawa w badaniach zagranicznych.....	143
Przemiany i uwarunkowania badań nad dostępem do prawa	144
Doświadczenie problemów prawnych.....	145
Działania podejmowane w związku z problemami prawnymi.....	152
Inne obszary badań	157
Wnioski.....	164
Rozdział 5. Polskie ścieżki do sprawiedliwości	165
Doświadczenie problemów prawnych.....	166
Charakterystyka problemów prawnych.....	169
Podejmowane działania	172
Okoliczności sprzyjające posiadaniu problemów prawnych.....	177
Bariery korzystania z prawa	184
KOL, kapitalizm i hegemonia prawa	201
Wnioski.....	206
Część III. Dostęp do prawa a publiczne systemy pomocy prawnej.....	211
Rozdział 6. Systemy nieodpłatnej pomocy prawnej w doświadczeniach zagranicznych	213
Wzrastające obciążenia budżetowe – przypadek Anglii i Walii	215
Pomoc prawna a <i>welfare state</i> w krajach nordyckich.....	217
Pomoc prawna a jakość administracji – system holenderski.....	221
Zdecentralizowane mechanizmy pomocy prawnej w USA.....	223
Rozproszone mechanizmy <i>judicare</i> w Niemczech i Francji.....	225
Konstytucyjnie uregulowana pomoc prawna w Brazylii i RPA.....	227
Próby modernizacji w krajach Europy Środkowej: Litwa i Chorwacja	230
Wnioski.....	232
Rozdział 7. Ubezpieczenia ochrony prawnej – próba analizy porównawczej....	235
LEI jako metoda finansowania pomocy prawnej	237
LEI w różnych krajach Europy.....	239
Teoretyczne wyjaśnienia rozpowszechnienia LEI.....	242
LEI w świetle analiz statystycznych.....	244
LEI w świetle jakościowej analizy porównawczej.....	249
Wnioski.....	254
Rozdział 8. Modelowanie pomocy prawnej. Wnioski z polskich prac legislacyjnych	255
Nieodpłatna pomoc prawna w Polsce przed 2015 r.....	257
Główne założenia badań popytu na nieodpłatną pomoc prawną.....	259

Pomiary popytu w przeddzień uchwalenia ustawy.....	262
Rozwiązania w ustawie o nieodpłatnej pomocy prawnej z 2015 r.	267
Szacunki kosztów	271
System nieodpłatnej pomocy prawnej po trzech latach.....	276
Nowelizacja z 2018 r. i dalsze kierunki rozwoju systemu.....	281
Wnioski.....	284
Część IV. Komunikacyjne uwarunkowania dostępu do prawa	287
Rozdział 9. Dlaczego w Polsce nie ma mediacji?.....	289
Mediacja w świetle danych zastanych i badań polskich.....	291
Postrzeganie mediacji	293
Praktyka mediacji	297
Wnioski.....	307
Rozdział 10. Komunikacja w sądzie. Dwa studia.....	311
Dwa badania komunikacji	313
Oczekiwany model komunikacji	316
Ograniczenia i dewiacje.....	320
Oczekiwany model komunikacji w praktyce.....	322
Technika uzasadniania	334
Wnioski.....	342
Zakończenie. Wykluczenie, pornografia i dostęp do prawa	345
Wykluczenie w systemach funkcjonalnych	348
Teoria systemów a wykluczenie prawne	350
Wykluczenie pierwotne i wtórne	352
Socjologia i metafory wykluczenia.....	357
Kilka przykładów.....	360
Wykluczenie wtórne a zróżnicowanie funkcjonalne	366
Nędza systemów i systemy nędzy	369
Bibliografia	377
Indeks osób	415